

Spremljevalci gibalno oviranih dijakov v vlogi promotorjev branja

Assistants of Secondary School Students with Mobility Impairments in the Role of Reading Promoters

Katarina Jesih Šterbenc

UDK 373.5:028.5

Izvleček

V pričujočem prispevku avtorica opisuje sodelovanje gibalno oviranih dijakov in njihovih spremljevalcev kot promotorjev branja na Gimnaziji Moste. V nadaljevanju je podrobneje predstavljena knjižnica omenjene gimnazije, ki posredno skrbi za promocijo branja in postaja čedalje pomembnejši vezni člen med bralci in nebralci. Predstavljena je tudi šola in njena prilagojenost funkcionalno oviranim dijakom.

Keywords

school libraries, users with special needs, secondary school students with mobility impairments, Moste General Secondary School, assistants

Ključne besede

šolske knjižnice, uporabniki s posebnimi potrebami, gibalno ovirani dijaki, Gimnazija Moste, spremljevalci

Abstract

In the article the author describes the cooperation between students with mobility impairments and their assistants as reading promoters at the Moste General Secondary School. The article continues with a detailed presentation of the school's library, which indirectly promotes reading and is becoming an increasingly important link between readers and non-readers. It also presents the school itself and how it has been adapted to students with reduced mobility.

1 UVOD

Vemo, da invalidi obstajajo. Nekje so, le srepro jih opazujemo, ko se pogumno spopadajo z najrazličnejšimi ovirami, ki za nas »normalne« sploh niso ovire. Na trenutke se nam zasmilijo,

potem pa se obrnemo stran in ne obstajajo več. Za tovrsten prispevek sem se odločila, ker so gibalno ovirani dijaki kljub ozaveščenosti širše javnosti še vedno v neenakopravnem položaju glede na njihove »zdrave« sošolce. Naslednji

razlog je ta, da so takšni dijaki naša realnost, da so vpisani na našo šolo in z njimi dnevno delamo. Na naši šoli imamo v tem šolskem letu vpisane tri gibalno ovirane dijake in vsi trije so, ne glede na njihov primanjkljaj, vedri in nasmejani, vedno dobre volje in si nikakor ne dovolijo pomilovanja, ampak se imajo za normalne najstnike. V prispevku sta predstavljeni njihova vključenost in vključenost njihovih spremljevalcev v življenje knjižnice in promocijo branja.

Za nudenje fizične pomoči imajo v skladu z odločbo o usmeritvi dijaka dodeljene tudi spremljevalce, ki jih spremljajo ves čas pouka. Prispevek odpira nove poglede na promocijo branja in domet le-tega, saj spremljevalci bistveno več časa preživijo v neformalnem stiku z dijaki, ker so z njimi v razredu in med odmori.

2 UPORABNIKI S POSEBNIMI POTREBAMI IN GIMNAZIJSKI PROGRAM

Na začetku pogledimo definicijo otroka, v našem primeru dijaka, s posebnimi potrebami.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, v nadaljevanju ZUOPP, v svojem 2. členu pravi takole: »Otroci s posebnimi potrebami po tem zakonu so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.« Takšni otroci so usmerjeni v programe vzgoje in izobraževanja ob upoštevanju njihove »dosežene ravni razvoja, zmožnosti za učenje in doseganje standardov znanja, etiologije in prognoze glede na otrokove primanjkljaje, ovire oziroma motnje ter ob upoštevanju kriterijev za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj« (ZUOPP, 2007). V Sloveniji imamo Navodila za izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za gimnazijski program, ki

Za nudenje fizične pomoči imajo v skladu z odločbo o usmeritvi dijaka dodeljene tudi spremljevalce, ki jih spremljajo ves čas pouka.

temeljijo na vsebinskih izhodiščih za »prenovo vzgoje in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji«, ki so opredeljena v Beli knjigi, Zakonu o gimnazijah ter ZUOPP (Navodila, 2004). »V gimnazijske izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo so usmerjeni mladostniki, za katere komisije za usmerjanje ocenijo, da imajo takšne razvojne in učne zmožnosti, da bodo, predvidoma s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, dosegli vsaj minimalne cilje oz. standarde znanja določene v učnih načrtih za vse predmete v predmetniku gimnazijskih izobraževalnih programov.« (Navodila, 2004) Za dijaka s posebnimi potrebami je treba izdelati tudi individualizirani program, pri katerem poleg strokovne komisije, ki jo imenuje ravnatelj, sodelujejo tudi starši. S tem programom »se določijo oblike dela na posameznih področjih oz. predmetih, način izvajanja dodatne strokovne pomoči ter potrebne prilagoditve pri organizaciji, preverjanju in ocenjevanju znanja, napredovanju in časovni razporeditvi pouka« (Navodila, 2004). Namen omenjenih prilagoditev ni prilagajanje predmetnika, ampak omogočanje doseganja vsaj minimalnih ciljev in standardov znanja pri vseh predmetih, v katere je vključen dijak.

2.1 MOŽNE PRILAGODITVE

Gibalno oviranim dijakom se omogočijo prilagoditve prostora, didaktičnih pripomočkov, organizacije časa, poučevanja in učenja ter preverjanja in ocenjevanja znanja, pri čemer moramo vedeti, da poučevanje in učenje poteka v skladu z zastavljenim individualiziranim programom dijaka. Poleg tega je pomembna tudi vključenost dijaka v vse šolske aktivnosti v okviru njegovih zmožnosti (ekskurzije, izleti, športni in kulturni dnevi, obvezne izbirne vsebine, interesne dejavnosti itd.). Vse naj poteka v skladu z ustreznimi prilagoditvami glede na dijakove zmožnosti in posebnosti ter navodila terapevtov (Navodila, 2004). Preverjanje in ocenjevanje znanja naj poteka prilagojeno in v skladu z dijakovimi potrebami.

Pri tem je treba upoštevati merila za napredovanje v višji letnik (doseženi minimalni standardi pri vseh predmetih), preverjanje in oce-

Namen prilagoditev je omogočanje doseganja vsaj minimalnih ciljev in standardov znanja pri vseh predmetih, v katere je vključen dijak.

Našo šolo trenutno obiskujejo trije gibalno ovirani dijaki in vsak ima svojega spremljevalca.

Naši gibalno ovirani dijaki lahko samostojno uporabljajo vse knjižnično gradivo in trenutno tehnično opremo knjižnice.

njevanje naj bo sprotno, napovedano in naj ne deluje preveč obremenilno, zagotoviti je treba preverjanje in ocenjevanje manjših sklopov, podaljšan čas, preverjanje in ocenjevanje lahko potekata tudi s pomočjo spremljevalca. Učitelj izbere najustreznejši način preverjanja glede na dijakovo stopnjo senzomotorične oviranosti in na zmožnost komuniciranja. Čas preverjanja in ocenjevanja znanja se pri kontrolnih in šolskih nalogah lahko podaljša ali se omogoči več krajših prekinitev. Način preverjanja in ocenjevanja naj bo opredeljen v dijakovem individualiziranem programu (Navodila, 2004).

3 PRILAGODITEV GIMNAZIJE MOSTE GIBALNO OVIRANIM DIJAKOM

Med letoma 2003 in 2005 je Gimnazija Moste doživela temeljito prenovo celotne stavbe. Ob prenovi je bilo upoštevano dejstvo, da bodo redni kurikul obiskovali tudi dijaki s posebnimi potrebami. Izhajajoč iz tega dejstva, je postala Gimnazija Moste dostopna vsem vrstam uporabnikov s posebnimi potrebami. Poleg prenove stavbe je bila prenovljena tudi okolica šole. Odstranjene so vse arhitektonske ovire. Šolsko dvorišče in dostop do šole sta prilagojena dijakom s posebnimi potrebami. Pred šolo je tudi parkirni prostor, namenjen invalidom. Našo

Slika 1: Spremljevalec Tine bere dogovorjeno literaturo, s katero bo navdušil dijake.

šolo trenutno obiskujejo trije gibalno ovirani dijaki in vsak ima svojega spremljevalca.

Dvema dijakinjama mobilnost omogoča invalidski voziček, tretja pa hodi s pomočjo bergel. Prehod med nadstropji jim je omogočen z dvigalom. Celotna stavba je urejena tako, da lahko dostopajo do popolnoma vseh učilnic, telovadnice, jedilnice, zbornice, prostora za počitek in nego.

Hodniki so dovolj široki, prav tako tudi vsa pregradna vrata na hodnikih, vhodna vrata in vrata v učilnice. Na šoli imamo tudi prilagojene sanitarije in prostor za osebno higieno. Po razredih za naše gibalno ovirane dijake ni posebnih klopi. Po navadi sedijo s spremljevalci kar v zadnji klopi.

3.1 KNJIŽNICA GIMNAZIJE MOSTE IN NJENA PRILAGODITEV GIBALNO OVIRANIM DIJAKOM

Ob prenovi je svoja vrata na stežaj odprla tudi šolska knjižnica, saj je postala dostopna funkcionalno oviranim dijakom. Deluje v prvem nadstropju prizidka. Dostop do nje je omogočen po stopnicah in s panoramskim dvigalom. Knjižnica Gimnazije Moste naštetje pogoje izpolnjuje, saj je bilo veliko truda vloženega v načrtovanje in opremljanje. Pri načrtovanju sva imeli s kolegico pred očmi tudi dijake s posebnimi potrebami. Prostor in oprema knjižnice Gimnazije Moste sta oblikovana tako, da omogočata zadovoljevanje potreb vsem vrstam uporabnikov. Naši gibalno ovirani dijaki lahko samostojno uporabljajo vse knjižnično gradivo in trenutno tehnično opremo knjižnice. Edini slabosti sta višina izposojevalnega pulta in zadnji vrsti polic, ki ne omogočata prehoda za invalidski voziček. Izposojevalni pult je nekoliko previsok. K sreči je tudi tehnologija na področju invalidskih pripomočkov tako napredovala, da novejši vozički omogočajo tudi vertikalno premikanje.

3.2 PROMOVIRANJE BRANJA NA GIMNAZIJI MOSTE S POMOČJO GIBALNO OVIRANIH DIJAKOV IN NJIHOVIH SPREMLJEVALCEV

Dijaki Gimnazije Moste imajo organiziranih 15 ur obveznih izbirnih vsebin knjižničnega

Slika 2: Sodelovanje dijakinj z gibalno ovirano dijakinjo

informacijskega znanja (KIZ). KIZ obsega spoznavanje in uporabo šolske knjižnice, spoznavanje in uporabo različnih tipov knjižnic, usposabljanje za samostojno iskanje informacij s pomočjo kataloga COBISS/OPAC ter navajanje na pravilno citiranje in navajanje virov in literature.

S kolegico velikokrat naletiva na ovire pri načrtovanju KIZ, naši gibalno ovirani dijaki velikokrat ne morejo na vse ogleda, ki jih organizirava. Zato veliko ur izvedemo kar na šoli. Pri teh urah so navzoči tudi spremljevalci gibalno oviranih dijakov. Spremljevalci Tine,

Veronika in Ana so mladi intelektualci. Prihajajo iz različnih poklicev. Skupaj smo skovali idejo o promociji branja na šoli. Dijaki berejo drug drugemu, včasih kakšno knjigo preberejo kar spremljevalci, na glas, gibalno oviranim pa tudi preostalim. Gibalno ovirani dijaki so v svojih razredih zelo lepo sprejeti, sošolci cenijo njihovo mnenje.

Spremljevalci so enkratna podaljšana roka knjižničarja, saj veliko česa preživijo v razredu z dijaki. Spremljevalci mi poročajo o željah dijakov, o njihovih interesnih področjih. Tako vem, kaj in kakšno literaturo jim lahko ponudim.

Edina pot do odraslih bralcev je vzgajanje pozitivne bralne izkušnje pri mladih. Zavedamo se, da so za dvig bralne pismenosti poleg staršev, ki berejo, ključnega pomena učitelji, ki berejo in o knjigah tudi navdušeno govorijo (Pišek, 2015). Uspešnost našega eksperimenta za zdaj ocenjujemo skupaj s spremljevalci, ki delajo oz. so v interakciji neposredno z dijaki, saj so prav njihova mnenja, predlogi in kritike ključni za nadgradnjo.

Zgledujemo se tudi po projektu »Knjižnica pod krošnjami«. V lanskem šolskem letu smo poskusno, letos pa upam da že malce bolj zares na naši šolski terasi v sklopu šolskega projekta »Ozelenitev terase« izvedli branje na prostem. ●

Viri

- Burkeljca, S. (2001). Otroku s posebnimi potrebami mora biti omogočen vstop v šolsko knjižnico. *Šolska knjižnica*, let. 11, št. 1, str. 8–12.
- Dijaki s posebnimi potrebami – naši sošolci: raziskovalna naloga (2007). Dostopno na: <http://www.knjiznicacelje.si/raziskovalne/celje/2007/4200704382.pdf> (18. 2. 2019).
- Griljc, M. (1999). Funkcionalno ovirani uporabniki visokošolskih knjižnic: diplomsko delo. Ljubljana.
- Griljc, M. (1999). Etičnost profesionalnega odnosa do funkcionalno oviranih uporabnikov. *Knjižnica*, let. 43, št. 2-3, str. 249–263.
- Griljc, M. (1996). Srečanje in delo z drugačnimi uporabniki. *Knjižnica*, let. 40, št. 3-4, str. 175–192.
- IFLA/Unescove smernice za šolske knjižnice (2003). *Šolska knjižnica*, let. 13, št. 3, str. 115–124.
- Jesih Šterbenc, K. (2006). Načrtovanje nove šolske knjižnice na Gimnaziji Moste. *Šolska knjižnica*, let. 16, št. 3-4, str. 147–151.
- Jesih Šterbenc, K. (2008). Uporabniki s posebnimi potrebami v šolski knjižnici Gimnazije Moste. *Šolska knjižnica*, let. 18, št. 3-4, str. 179
- Kobal Grum, D. (2006). Prenova gimnazijskih programov in dijaki s posebnimi potrebami. V: *Zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje slepih in slabovidnih otrok v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo za enake možnosti slepih DEMS, str.109–111.
- Lujić, D. (2002). Kako do bralcev, ki sami ne morejo do knjižnice. *Knjižnica*, let. 46, št.4, str. 305–315.

Navodila za izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za gimnazijski program. Dostopno na: <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=7&pID=117&rID=1593> (7. 5. 2019).

Pišek, M. (2015). Ključ do veselja do branja je navdušena učiteljica, *Dnevnik* Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/1042709825/kultura/knjiga/kljuc-do-veselja-do-branja-je-navdusena-uciteljica> (18. 2. 2019).

Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami. [online]. [uporabljeno 2008-05-07]. Dostopno na URL: <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=92&pID=58&rID=594> (7. 5. 2019).

Veliki slovar tujk (2006). Ljubljana: Cankarjeva založba.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Dostopno na: <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=92&pID=58&rID=594> (7. 5. 2019).

KATARINA JESIH ŠTERBENC, univ. dipl. bibl., zaposlena kot knjižničarka na Gimnaziji Moste in Gimnaziji Poljane
Naslov: Gimnazija Moste, Zaloška cesta 49, 1000 Ljubljana
E-naslov: katarina.jesih@guest.arnes.si

e-publikacije Zavoda RS za šolstvo na portalu BIBLOS

www.biblos.si

biblos
eKnjige na spletu

Na portalu Biblos objavljamo tri publikacije in vas vabimo k nakupu oz. izposoji.

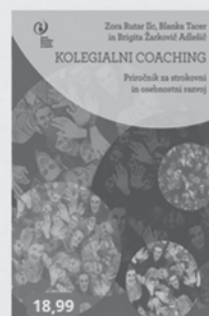
Kupi Izposodi

Različni avtorji in avtorice
Geografija v šoli

Kupi Izposodi

Različni avtorji in avtorice
Zgodovina v šoli

Kupi Izposodi

Zora Rutar Ilc, Blanka Tacer, Brigita Žarkovič Adlešič
Kolegialni coaching: priložnik za strokovni in osebni razvoj